

Теоретичні підходи до визначення поняття «туризм»: його сутність та характерні ознаки

У статті розглядаються основні теоретичні підходи до визначення поняття «туризм». Аналіз теоретичних досліджень показав, що ні в навчальній, ні в науковій літературі не сформувалося єдиних підходів до трактування сутності понять категорійного апарату туристичної галузі. Ця проблема призводить до неоднозначності та суперечливості трактувань таких понять і спричинює проблемні питання під час правового регулювання туристичної діяльності. На основі проведеного дослідження виявлено, що туризм має чіткі обмеження, характеристики і безліч визначень у понятійному сенсі. Основними характерними ознаками туризму є: виїзд за межі звичайного середовища (з постійного місця проживання); тимчасовий характер подорожі (обмежується періодом, який не перевищує 12 місяців поспіль); без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування (головною метою поїздки не має бути діяльність, яка оплачується із джерела місця, що відвідується); споживання готельних, ресторанных, транспортних, екскурсійних та інших послуг; метою подорожі є дозвілля, рекреація і відпочинок, відвідування знайомих і родичів, ділові і професійні цілі, лікування, релігія та паломництво, інші цілі. Зазначені ознаки покладено в основу власного підходу до трактування досліджуваного поняття. Крім того, необхідно чітко розмежовувати поняття «туризм» та «туристична діяльність». Тому у статті здійснено порівняльну характеристику цих понять і наведено ознаки, за якими вони різняться, зокрема, суб'єкт, мета та вид діяльності. З огляду на зазначене, під туризмом можна розуміти безпосередній процес подорожі, а під туристичною діяльністю – механізм, що забезпечує її здійснення.

Ключові слова: туризм; турист; туристична діяльність; туристична галузь.

Актуальність теми. Туристична галузь України, маючи значний ресурсний потенціал, спроможна забезпечити виконання економічних, соціальних, гуманітарних функцій, а саме: підвищити рівень життя населення, збільшити частку туристичних надходжень до ВВП і надходжень від туристичної діяльності до бюджетів усіх рівнів. Соціально-економічне значення туристичної галузі як інструмента розвитку та стимулювання економіки полягає у збільшенні робочих місць у туристичній сфері й супутніх галузях, що, у свою чергу, спонукає подолання бідності та підвищення зайнятості населення. Інтеграція національного туристичного ринку до світового туристичного простору, розширення міжнародного співробітництва у галузі подорожей та туризму, розробка та реалізація міжнародних програм із розвитку туризму надалі розвиваються, що все більше закріплює Україну на світовому туристичному ринку.

Туризм – це багатоаспектний феномен глобального масштабу, що суттєво впливає не лише на життя окремої особистості, але й на розвиток людської цивілізації взагалі. Бурхливий розвиток масового туризму в другій половині ХХ ст., розширення його функцій, урізноманітнення та глобалізація зумовили системний характер його вивчення. Туризм як об'єкт дослідження не охоплюється повністю жодною науковою дисципліною, а отже, потребує теоретичного та методологічного інструментарію багатьох наук – географії, економіки, культурології, рекреації, історії, психології, юриспруденції, статистики, соціології, політології, філософії тощо. Міждисциплінарний підхід дозволяє врахувати дію численних чинників територіальної організації та розвитку туризму, відобразити його вплив на різні сфери суспільства (економічну, політичну, соціальну, духовну).

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Протягом останніх років питанням туризму приділяється значна увага, що пов'язано зі зростанням значення туристичної сфери для соціально-економічного розвитку країни та добробуту населення. Туризм має політичне, виховне, культурне, суспільне, біологічне, економічне, екологічне та гуманітарне значення для людини та суспільства. Враховуючи такий позитивний вплив туризму, необхідно більше досліджень присвятити саме цій темі з метою його детального вивчення, вдосконалення та розвитку, що дасть можливість зайняти Україні почесне місце на міжнародному ринку туристичних послуг.

Вагомий внесок у дослідження сутності поняття «туризм», визначення його дефініцій, тенденцій розвитку та ролі на світовому ринку послуг зробили А.Ю. Александрова, О.О. Бейдик, М.Б. Биржаков, М.А. Жукова, М.І. Кабушкін, В.А. Квартальнов, В.Ф. Кифяк, О.О. Любіцева, М.П. Мальська, Т.Г. Сокол, Г.М. Тарасюк, В.І. Цибух, В.А. Черненко, В.В. Худо, І.М. Школа та інші. Проте, незважаючи на науковий інтерес до цього поняття, однозначного трактування, яке б повністю відображало його сутність, туризм так і не отримав.

Метою статті є дослідження різноманітних трактувань науковців сутності поняття «туризм» та формування власного підходу до визначення досліджуваного поняття.

Викладення основного матеріалу. В умовах соціально-економічного розвитку України пріоритетного значення набуває туризм, оскільки його розвиток впливає на такі сектори економіки, як: транспорт, сільське господарство, торгівля, зв'язок, будівництво; крім того, він є одним з найбільш перспективних напрямів структурної переорієнтації економіки. Про розвиток туризму свідчать статистичні дані щодо зростання кількості туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, у 2019 р., порівняно із 2000 р., у 3 рази (рис. 1).

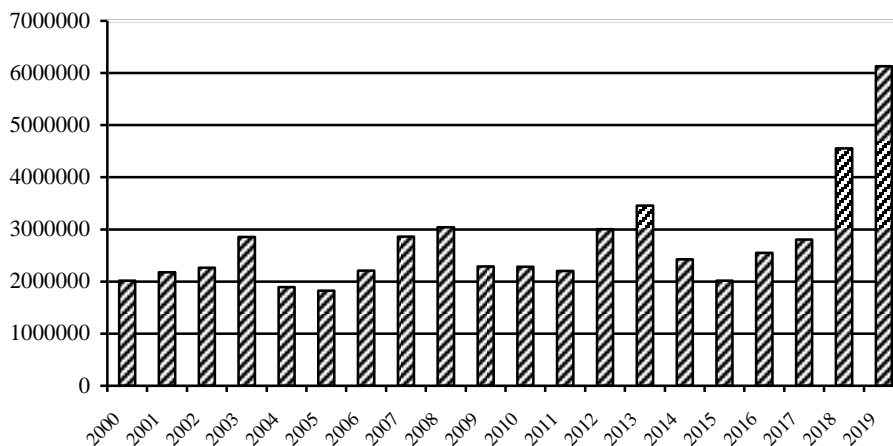

Рис. 1. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами [8]

Нині туризм є одним із найбільших і найпрогресивніших секторів світової економіки. У 2015 р. зареєстровано 1,186 млрд міжнародних туристів (у 2016 р. – 1,235 млрд); туризм і пов'язані галузі згенерували 7,2 трлн доларів внеску у світовий ВВП, 283 млн робочих місць по всьому світу, 1,5 трлн доларів експортних надходжень [12]. При цьому туризм розвивається надзвичайно динамічно та стабільно: середньорічні темпи приросту міжнародних туристичних прибутків становили 3,9 % у період 2005–2015 рр., а згідно з прогнозами на 2010–2030 рр. становитимуть 3,3 % [13].

Основним споживачем туристичних послуг є турист, оскільки від його потреб та вподобань будуть залежати види туризму, склад туристичного продукту та стан туристичної галузі в цілому.

Основою ефективного проведення наукового дослідження є з'ясування понятійного апарату, що забезпечує єдиний підхід до трактування положень, що характеризують діяльність туристичних підприємств.

Насамперед розглянемо поняття «туризм» та «турист». Необхідно зауважити, що термін «туризм» не має коренів і джерел в українській мові, він запозичений до нашої мови з французької мовної системи – *tourisme*, від *tour* (прогулянка, поїздка) – подорож (поїздка, похід) у вільний від роботи час, один з видів активного відпочинку [5, с. 83].

Туризм як поліфункціональне явище, соціокультурний і економічний феномен вивчається багатьма науками. Він є об'єктом дослідження географії та економіки, медицини, психології та соціології, права та політології, інженерно-технологічних наук та архітектури, історії та культурології. Для кожної з наук важливими є різні аспекти туризму: для географічних наук – просторові аспекти, для біологічних – санітарно-медичні, для педагогічних – освітні, для суспільних – правові, економічні, соціальні аспекти тощо [7, с. 127]. З точки зору різних наук і практичної оцінки туризму в різних галузях суспільного життя йому даються різні визначення.

Значущість туризму для сучасного етапу цивілізаційного розвитку і той факт, що жодна з наук не може вичерпно охарактеризувати туризм як об'єкт власних досліджень, вимагають широкого застосування досягнень різних наукових напрямів. Це розширить можливості ефективного управління розвитком туризму на глобальному, національному та місцевому рівнях, допоможе реалізовувати господарські, соціальні та політичні цілі держави на міжнародній арені [9, с. 112].

Одне з найперших визначень туризму, що є найпоширенішим, запропонували В.Хунцікер і К.Крапф: «Туризм – це низка явищ і взаємин, які виникають у результаті подорожі, якщо вона не проводить до постійного перебування у певному місці та непов'язана з отриманням прибутку» [11, с. 11].

З розвитком ринкових відносин та появою нових напрямів відпочинку змінюються підходи до трактування поняття «туризм», зокрема до змісту цього поняття додалися такі критерії, як термін «подорожі» та її цілі.

Огляд сучасних підходів до трактування поняття варто почати з довідкової літератури. Найбільш поширеним у довідковій літературі є визначення «туризму» як подорожей, які здійснюються за певними маршрутами по своїй країні або за кордоном. Причому характерними ознаками, на думку авторів, є пізнавальна мета подорожей та присутність елементів спорту. Друга група авторів вважає туризм тимчасовим виїздом осіб з місця постійного проживання з оздоровчою, пізнавальною, діловою та іншою метою без здійснення оплачуваної діяльності.

Крім того, В.Т. Бусел більш широко розглядає поняття «туризм», зокрема, і як подорож, і як тимчасовий виїзд з постійного місця проживання, тобто поєднує обидва попередні поняття. Шведова Н.Ю. зосереджує увагу на понятті «туризм» як виду спорту, або ж виду подорожей, що здійснюються для відпочинку і з освітньою метою.

Наведені вище визначення поняття «туризм» недосить точно відображають специфіку туризму в частині виду відпочинку людей і підприємницької діяльності з надання туристичних послуг.

Поняття «турист» у довідковій літературі також не відображає сутності цього поняття, оскільки вживається у досить широкому розумінні. Усі автори притримуються думки, що турист – це людина, яка займається туризмом. Лише в словнику законодавчих та нормативних термінів це поняття є більш вужчим та конкретизованим: турист – особа, яка здійснює подорожі Україною або до іншої країни з різними не забороненими законом країни перебування цілями строком від 24 годин до 6 місяців без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та з обов'язком залишити країну або місце перебування у вказаний час.

Також слід зазначити, що відсутній єдиний підхід до визначення понять «туризм» і «турист» й у навчальній літературі, про що свідчить аналіз поглядів різних авторів. Варто зауважити, що більшість авторів трактує туризм як тимчасовий виїзд особи з постійного місця проживання. Такої думки притримуються М.Б. Биржаков, А.П. Дядечко, І.М. Школа, Л.І. Шваб та М.М. Костриця. Проте існують й інші розуміння цього поняття.

Зокрема, В.Ф. Кифяк розглядає туризм як вид економічної діяльності, пов'язаний з обслуговуванням людей; М.П. Мальська, В.В. Худо та В.І. Цибух вважають туризм видом рекреацій та активним відпочинком.

На думку М.Морозова, «туризм – сукупність складових: продуктів, сервісу, об'єктів показу та виробничих одиниць, пропонованих індивідуальним споживачам або групам споживачів, які тимчасово залишили місце постійного проживання і подорожують у певні туристичні пункти призначення (дестинації)».

Таке визначення є досить вузькоспеціалізованим, крім того, воно не розкриває усієї різноманітності властивостей та відносин у сфері туризму.

На думку М.І. Колосінської [3], слід виокремити такі чотири підходи до визначення цього поняття: соціально-культурний (функціональний), нормативний, міграційний та економічний.

На думку В.А. Черненко [10], туризм можна розглядати:

- як соціальне явище, як метод пізнання духовних та матеріальних цінностей, що створені людством;
- з точки зору тимчасового виїзду особи за межі її постійного місця проживання;
- як один із методів залучення іноземної валюти до країни;
- як систему підприємств, що прямо або опосередковано взаємодіють між собою, функціонують на туристичному ринку, надаючи туристичні послуги, роботи та товари, що необхідні для споживання в туристичному процесі та достатні для здійснення самого процесу туризму;
- як підсистему загальної соціоекономічної системи країни, що обумовлює взаємодію туристичної інфраструктури (об'єкта туризму) з туристами (суб'єктами туризму);
- як галузь господарства, що пов'язана з обслуговуванням людей, які знаходяться за межами їх постійного проживання;
- як сукупність відносин та явищ, які виникають під час переміщення та перебування людей у місцях, що відрізняються від їх постійного місця проживання та роботи.

Можна зробити висновок, що всі автори дають визначення поняття «туризм» дуже наближено до Закону України «Про туризм». У цьому законодавчому акті під туризмом розуміється тимчасовий виїзд особи з місця проживання з оздоровчою, пізнавальною, професійно-діловою чи іншою метою без здійснення оплачуваної діяльності у місці, куди особа від'їжджає [6].

Таке розуміння сутності туризму в науковій літературі фактично ніким не заперечується. Навпаки, судячи з робіт, які видано протягом останніх років, його повністю поділяють вчені, зокрема В.К. Федорченко, І.М. Мініч, Н.Яновська та інші.

Також ЗУ «Про туризм» регламентовано визначення поняття «турист», зокрема, як особи, яка здійснює подорож Україною або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін [6].

У навчальній літературі більшість авторів погоджується з таким визначенням. Суперечне питання виникає лише з приводу терміну здійснення подорожі – саме тут думки авторів розділилися. Частина з них вважає, що подорожі мають тривати від 24 годин до одного року. Такої думки притримуються В.Ф. Кифяк та А.П. Дядечко. Інші ж, Л.І. Шваб, М.М. Костиця та І.М. Школа, вважають термін здійснення туристичної подорожі від 24 годин до шести місяців. На думку автора статті, період здійснення туристичної подорожі має тривати від 24 годин до одного року, відповідно до законодавства України.

У результаті проведеного дослідження було встановлено основні характеристики туризму (рис. 2).

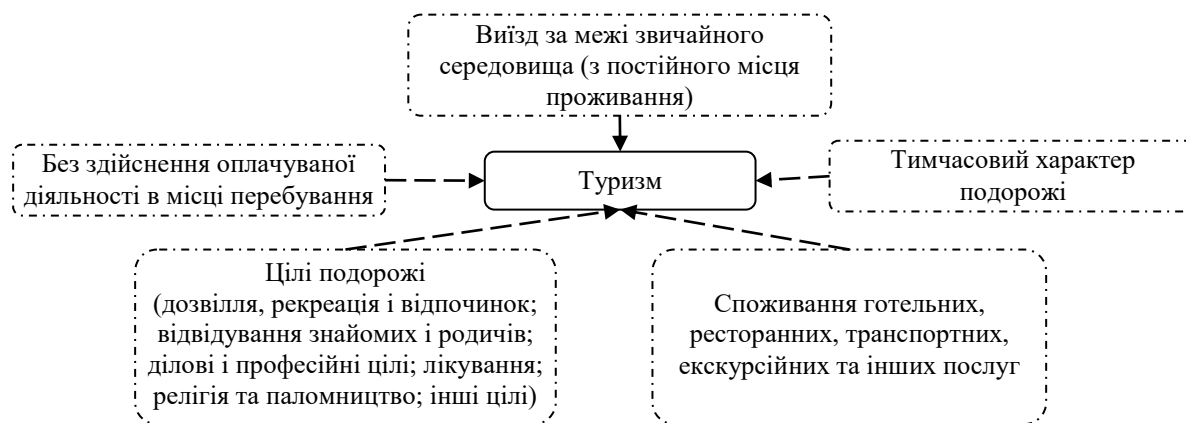

Рис. 2. Характерні ознаки туризму

Таким чином, основними характерними ознаками туризму є:

- виїзд за межі звичайного середовища (з постійного місця проживання). Переміщення людей у межах їх звичайного середовища проживання не можуть бути зараховані до туризму;
- тимчасовий характер подорожі. Тривалість туристичної подорожі, здебільшого, обмежується періодом, який не перевищує 12 місяців поспіль;
- без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування. Головною метою поїздки не має бути діяльність, яка оплачується із джерела місця, що відвідується;
- споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних та інших послуг. Туристичні подорожі обов’язково пов’язані зі споживанням цих послуг;
- цілі подорожі – одна із важливих характеристик, що дозволяє чітко визначати види діяльності, які належать до туризму.

З огляду на зазначене, під туризмом слід розуміти вид діяльності, що містить споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних та інших послуг і пов’язаний із виїздом за межі постійного місця проживання з оздоровчою, пізнавальною, професійно-діловою, спортивною, релігійною та іншою метою, але без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування. При цьому до туристів належать особи, які здійснюють подорожі Україною або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення оплачуваної діяльності та із зобов’язанням залишити країну або місце перебування у зазначений термін.

Крім того, необхідно чітко розмежовувати поняття «туризм» і «туристична діяльність». Зокрема, під туристичною діяльністю розуміють діяльність з надання різноманітних туристичних послуг відповідно до вимог законодавства. Чіткого розмежування між цими поняттями не має, саме тому в деяких працях дослідників можна зустріти їх отождолення. Наприклад, Ж.А. Богданова розглядає туризм із двох сторін: «З одного боку, це діяльність людини, спрямована на задоволення потреб у відпочинку, лікуванні, пізнавальних, ділових та інших цілях і передбачає її тимчасове переміщення з основного місця проживання, що призводить до ряду соціально-економічних відносин. З другого боку, туризм – форма ведення бізнесу, яка ставить за мету отримання прибутків, шляхом організації і забезпечення чужого відпочинку» [1, с. 197]. Мельничук В.С. у своїй праці каже «туризм – це не тільки захоплюючий вид відпочинку, а й бізнес, який забезпечує зайнятість мільйонів людей» [4, с. 430], що є також не зовсім правильно.

На думку автора такі визначення є неточними, оскільки вважає, що форма ведення бізнесу – це або туристична діяльність, або ж туристичний бізнес, але ні в якому випадку не туризм. Порівняємо основні ознаки туризму та туристичної діяльності (табл. 1).

Порівняльна характеристика понять «туризм» і «туристична діяльність»

Ознака	Туризм	Туристична діяльність
Суб'єкти здійснення	Туристи	Туристичні оператори та агенти
Споживання чи виробництво послуг	Споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних та інших послуг	Виробництво цих послуг, комплектування туристичного продукту
Мета діяльності (отримання прибутку)	Не має за мету отримання прибутку (без здійснення оплачуваної діяльності)	З метою отримання прибутку
Вид діяльності	Виїзд за межі постійного місця проживання	Обслуговування людей, які здійснюють виїзд

Отже, поняття «туризм» і «туристична діяльність» є досить різними. Туризм передбачає споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних, страхових та інших послуг, тоді як туристична діяльність спрямована саме на комплектування цих послуг та створення туристичного продукту, тобто це діяльність, яка забезпечує виробництво таких послуг, у результаті чого й можливе їх споживання. Туристична діяльність пов'язана з обслуговуванням людей, які прагнуть виїхати за кордон на відпочинок, а туризм пов'язаний безпосередньо з самим процесом виїзду за межі постійного проживання. Крім того, туристична діяльність здійснюється з метою отримання прибутку, а туризм не має за мету отримання прибутку, а лише задоволення особистих духовних потреб, або ж відпочинок, лікування, заняття спортом.

Головним суб'єктом туризму є турист, який безпосередньо бере участь у процесі споживання туристичного продукту. Головними суб'єктами туристичної діяльності є туристичні оператори та туристичні агенти, які забезпечують формування туристичного продукту та безпосередньо впливають на організацію й методику обліку, у той час як турист не має відношення до обліку і може впливати лише на якість туристичних послуг, що надаються, через висловлювання власних побажань.

Отже, у ці два поняття закладено різний зміст, тому їх необхідно чітко розмежувати. З огляду на зазначене, під туризмом можна розуміти безпосередній процес подорожі, а під туристичною діяльністю – механізм, що забезпечує її здійснення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз теоретичних досліджень показав, що ні в навчальній, ні в науковій літературі не сформувалося єдиних підходів до визначення понять категорійного апарату туристичної галузі. Ця проблема призводить до неоднозначності та суперечливості трактувань таких понять і спричинює проблемні питання під час правового регулювання туристичної діяльності. Різні науковці пропонують власні думки та результати досліджень цих питань, систематизація та узагальнення яких дасть можливість вирішити проблему та створити єдиний категорійно-понятійний апарат. На основі проведеного дослідження виокремлено основні характерні ознаки туризму, які покладено в основу використаного у цій статті підходу до трактування зазначеного поняття. На думку автора під туризмом слід розуміти вид діяльності, що містить споживання готельних, ресторанних, транспортних, екскурсійних та інших послуг та пов'язаний із виїздом за межі постійного місця проживання з оздоровчою, пізнавальною, професійно-діловою, спортивною, релігійною та іншою метою, але без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування. Варто зауважити необхідність розмежування поняття «туризм» і «туристична діяльність». Здійснивши порівняльну характеристику зазначених понять за основними ознаками, зроблено висновок, що під туризмом слід розуміти безпосередній процес подорожі, а під туристичною діяльністю – механізм, що забезпечує її здійснення.

Список використаної літератури:

1. Богданова Ж.А. Поняття та види туристичної діяльності в Україні / Ж.А. Богданова // Вісник ЖДТУ. Серія : Економічні науки. – 2009. – № 4 (50). – С. 194–197.
2. Долматов Г.М. Международный туристский бизнес: история, реальность и перспективы / Г.М. Долматов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/22017/>.
3. Колосінська М.І. Дослідження теоретичних підходів до визначення категорії «туризм» / М.І. Колосінська // Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки. – 2011. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2011_2_22.
4. Мельничук М.Г. Процесно-орієнтований облік та контроль витрат авіатранспортного підприємства / М.Г. Мельничук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнародний збірник наукових праць. – Вип. 1 (13). – С. 216–221.
5. Півньова Л.В. Лексика туризму в українській мові: формування та функціонування : дис. ... к.філол.н. : спец. 10.02.01 / Л.В. Півньова. – К. : Інститут української мови НАН України, 2017. – 258 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www1.nas.gov.ua/institutes/iium/Structure/councils/Documents/pivnova-leksyka-turyzmu-v-ukrajinskij-movi.pdf>.

6. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР зі змін. і доп., ред. від 13.08.2020 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1282-15>.
7. Сокол Т. Поняттєво-категоріальний апарат спеціальних дисциплін професійної підготовки менеджерів туристичної індустрії / Т.Сокол // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2009. – Вип. 1. – С. 126–132 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2009_1_17.
8. Статистична інформація / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/potoki2006_u.htm.
9. Ткачук Л. Сутність туризму як багатоаспектного суспільного явища / Л.Ткачук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2017. – Вип. 1 (66) – 2 (67). – С. 109–113.
10. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку : монографія / за ред. проф. В.В. Александрова. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – 268 с.
11. Kaspar C. Die Tourismuslehre im Grundriss / C.Kaspar. – Bern ; Stuttgart ; Wien : Haupt, 1996. – 194 p.
12. Travel & Tourism World Economic impact 2016 / World Travel & Tourism Council [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.wttc.org/media/files/reports/economic%20impact%20research/regions%202016/world2016>.
13. UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>.

References:

1. Bogdanova, Zh.A. (2009), «Ponjattja ta vydy turystychnoi' dijאל'nosti v Ukraї'ni», *Visnyk ZhDTU, Serija Ekonomichni nauky*, No. 4 (50), pp. 194–197.
2. Dolmatov, G.M., *Mezhdunarodnyi turistskii biznes: istoriya, real'nost' i perspektivy*, [Online], available at: <http://buklib.net/books/22017/>
3. Kolosins'ka, M.I. (2011), «Doslidzhennja teoretychnyh pidhodiv do vyznachennja kategorii' «turyzm», *Ekonomika. Upravlinnja. Innovacii'*, Serija *Ekonomichni nauky*, No. 2, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2011_2_22
4. Mel'nychuk, M.G., «Procesno-orijentovanyj oblik ta kontrol' vytrat aviatransportnogo pidpryjemstv», *Problemy teorii' ta metodologii' buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizu*, mizhnarodnyj zbirnyk naukovykh prac', Issue 1 (13), pp. 216–221.
5. Pivn'ova, L.V. (2017), «Leksyka turyzmu v ukraї'ns'kij movi: formuvannja ta funkcionuvannja», Ph.D. Thesis of dissertation, spec. 10.02.01, Instytut ukraї'ns'koi' movy NAN Ukraї'ny, K., 258 p. [Online], available at: <http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Structure/councils/Documents/pivnova-leksyka-turyzmu-v-ukrajinskij-movi.pdf>
6. Verhovna Rada Ukraї'ny (2020), *Pro turyzm, Zakon Ukraї'ny vid 15.09.1995, No. 324/95-VR zi zmin. i dop., red. vid 13.08.2020*, [Online], available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1282-15>
7. Sokol, T. (2009), «Ponjattjevo-kategorial'nyj aparat special'nyh dyscyplin profesijnoi' pidgotovky menedzheriv turystychnoi' industrii'», *Osvita doruslyh: teorija, dosvid, perspektivy*, Issue 1, pp. 126–132, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2009_1_17
8. Derzhavnyj komitet statystyky Ukraї'ny, *Statystychna informacija*, [Online], available at: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/potoki2006_u.htm
9. Tkachuk, L. (2017), «Sutnist' turyzmu jak bagatoaspektного suspil'nogo javysshha», *Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, Issue 1 (66) – 2 (67), pp. 109–113.
10. Aleksandrova, V.V. (ed.) (2010), *Turyzm v systemi priorytetiv regional'nogo rozvytku*, monografija, HNU im. V.N. Karazina, H., 268 p.
11. Kaspar, C. (1996), *Die Tourismuslehre im Grundriss*, Haupt, Bern, Stuttgart, Wien, 194 p.
12. World Travel & Tourism Council, «Travel & Tourism World Economic impact 2016», [Online], available at: <https://www.wttc.org/media/files/reports/economic%20impact%20research/regions%202016/world2016>
13. UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition, [Online], available at: <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>

Сиройд Надія Павлівна – кандидат економічних наук, економіст ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ЗЕРНОВИТА».

Наукові інтереси:

– проблеми розвитку бухгалтерського обліку для забезпечення стійкого розвитку економіки.

<https://orcid.org/0000-0001-8419-871X>.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2020.